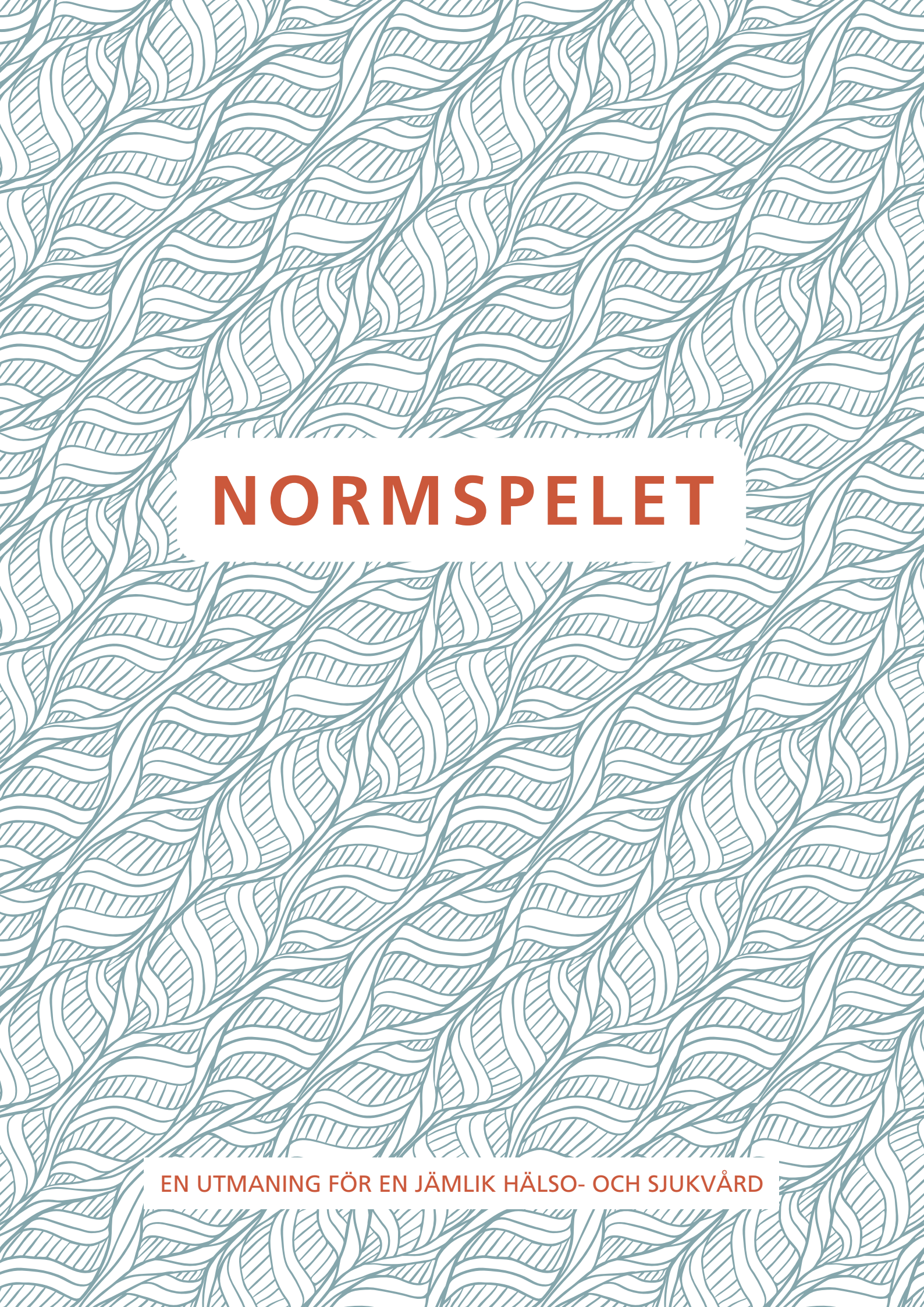

NORMSPELET

EN UTMANING FÖR EN JÄMLIK HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

DET HÄR MED NORMER VILL VI PRATA MER OM.

Vilka normer är synliga i vården? Vilka är svåra att se?

Hur påverkar normer mötet mellan patienter och personal?

Har det betydelse för vilken vård patienterna får?

Dessa frågor är centrala i Normspelet, ett diskussionsmaterial för alla som möter patienter och deras närstående.

Normspelet har tagits fram av Kunskapscentrum för Jämlik vård och är ett material som flera yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården frågat efter. Det vet vi, eftersom många kommit fram till oss efter föreläsningar och sagt: "Det här med normer skulle vi vilja prata mer om."

Men hur ska det gå till, i en redan fullspäckad vardag? Vi tror inte att det måste vara komplicerat eller tidskrävande. En enda fråga kan räcka för att sätta igång ett samtal på arbetsplatsen. Avsätt tio minuter av nästa APT och dra ett kort!

Kunskapscentrum för Jämlik vård

INSTRUKTIONER

Gå vidare!

Det finns lästips och fler diskussionsfrågor på jamlikvard.vgregion.se

Skicka gärna in egna normfrågor som vi kan publicera till kjv@vgregion.se

Förberedelser

Avsätt tid på möten som redan är inplanerade, exempelvis arbetsplatsträffar (APT).

Bestäm i förväg hur lång tid diskussionerna får ta. Det kan vara tio minuter eller kanske en halvtimme.

Spelregler

Utse en samtalsledare.

Samtalsledaren väljer ett kort och läser upp frågan eller påståendet. På en del kort finns korta förklaringar som samtalsledaren också läser upp. Diskussionen kan börja.

Utveckla diskussionen med hjälp av underfrågorna som finns på varje kort. Samtalsledaren läser upp dem en i taget. Diskutera så många frågor som ni hinner med.

Samtalsledaren håller koll på tiden och styr diskussionen så att alla deltagare som vill får komma till tals. Om tiden inte räcker till kan diskussionen fortsätta vid nästa tillfälle.

Var beredd på att normfrågor kan väcka starka känslor. Ni behöver inte vara överens, men diskussionerna ska föras med respekt för deltagarna och för ämnet.

FRÅGA

Vilka stereotyper ser ni?

- Finns det stereotyper kopplade till patienters utseenden och kroppar?
- Reagerar ni på olika klädesplagg och frisyrrer, kroppsutsmyckningar eller kroppsstorlekar?
- Finns det stereotyper kopplade till olika yrken inom vården?
- Hur kan stereotyper påverka mötet mellan patienter och personal?

Stereotyper är starkt förenklade bilder av hur någon eller något är eller borde vara. Bilderna kan förmedlas av andra eller finnas inom oss själva. De bygger på kategoriseringar, antaganden och fördomar som förstärks när stereotyperna upprepas.

FRÅGA

Anhörig eller närstående, spelar det någon roll?

- Vem förväntas delta i patientens vårdplanering?
- Varför?
- Spelar det någon roll vilka ord ni använder?

Anhörig = familjemedlem eller nära släkting

Närstående = person som patienten anser sig ha en nära relation till

FRÅGA

Vilka normer får råda?

- Vilka normer underlättar mötet mellan patienter och personal?
- Vilka normer kan vara begränsande? För vem?
- Möter ni patienter som bryter mot normer?
- Hur reagerar ni och vilka konsekvenser kan det få?

***Normer** är ett slags oskrivna regler som bygger på förväntningar och föreställningar om hur människor ska vara och bete sig i olika sammanhang eller grupper. Normer kan underlätta samspelet mellan människor men de kan också vara begränsande och diskriminerande.*

FRÅGA

Behandlar vården alla lika?

- Behandlar ni patienter på olika sätt?
När?
- Ska alla patienter behandlas på samma sätt?
Varför?
Varför inte?

FRÅGA

Åldern spelar väl ingen roll?

- Kan en patient vara för ung för att förstå sitt eget bästa?
- Kan en patient vara för gammal för att ta beslut?
- Har patientens ålder betydelse för valet av behandling?
På vilket sätt?

FRÅGA

Vad är normalt?

- Vad kan ordet normal betyda i vården?
- Vad kan ordet betyda i andra sammanhang?
- Vad kan det innebära att uppfattas som normal?
- Vad kan det innebära att uppfattas som onormal?
- Kan olika uppfattningar om vad som är normalt påverka mötet mellan patienter och personal? På vilket sätt?
- Kan det påverka vilken behandling patienter får? På vilket sätt?

Normalt är det som uppfattas som vanligt, genomsnittligt, naturligt eller typiskt. Uppfattningen om vad som är normalt kan påverkas av normer som varierar och förändras.

FRÅGA

Vem bestämmer i behandlingsrummet?

- Styr patienten eller personalen över situationen i behandlingsrummet?
- Fördelas makten på olika sätt i olika situationer?
- Vad påverkas maktförhållandet av?

SANT eller FALSKT?

Kvinnor är worriers och män är warriors!

- Hur kan olika föreställningar om kön påverka mötet mellan patienter och personal?
- Kan det ha betydelse för vilken behandling patienter får?
- Vad händer när patienter inte uppför sig som förväntat?

Kvinnor är worriers och män är warriors är ett uttryck som bygger på en föreställning om att kvinnor oroar sig medan män kämpar på.

SANT eller FALSKT?

Vården har inget emot hen!

- Möter ni patienter som bryter mot normen om två kön?
Hur märks det?
- Påverkar det mötet mellan patienter och personal?
På vilket sätt?
- Kan normen om två kön ha betydelse för vilken behandling patienter får?

Normen om två kön bygger på föreställningen att det finns två tydligt åtskilda kön. Konsekvensen blir att människor förväntas vara och uppföra sig som antingen kvinnor eller män.

SANT eller FALSKT?

Det finns lika många drama kings som drama queens!

- Hur talar ni om patienters reaktioner på sjukdom och smärta?
- Finns det skillnader som kan kopplas till kön?
- Kan förutfattade meningar om patienters reaktioner påverka ert bemötande?

Drama queen är uttryck som ibland används för att beskriva en kvinna som reagerar på ett sätt som uppfattas som överdrivet känslösamt.

SANT eller FALSKT?

Det är skillnad på folk och folk!

- Reagerar ni olika på smuts beroende på vem som är smutsig?
- Vem får ha skit under naglarna?
- Vem får ha fläckar på kläderna?
- Vem får lukta svett?

SANT eller FALSKT?

Det finns bra och dåliga patienter!

- Hur är en bra patient?
- Hur är en bra närstående?
- Finns det patienter som ni uppfattar som besvärliga?
Vad är det ni reagerar på?
- Finns det närstående som ni uppfattar som besvärliga?
Vad är det ni reagerar på?
- Kan detta ha betydelse för vilken behandling patienter får?

NORMSPELET

HJÄLP

Går samtalet trögt?

Pröva att ställa följdfrågor som gör att deltagarna utvecklar sina svar:
Hur då? Varför? När?

Be deltagarna om exempel från den egna vardagen.

Går diskussionen i cirklar?

Fundera över vad olika faktorer kan betyda, som kön, genus, könsidentitet, sexuell läggning, ålder, funktionsvariation, utbildning, bostadsort, social ställning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Spårar diskussionen ur?

Fokusera på mötet mellan patienter och personal. Påverkas ert bemötande?
Har det betydelse för vilken vård patienter får?

INSTRUKTIONER

Förberedelser

Avsätt tid på möten som redan är inplanerade, exempelvis arbetsplatsträffar (APT).

Bestäm i förväg hur lång tid diskussionerna får ta.
Det kan vara tio minuter eller kanske en halvtimme.

Spelregler

Utse en samtalsledare.

Samtalsledaren väljer ett kort och läser upp frågan eller påståendet. På en del kort finns korta förklaringar som samtalsledaren också läser upp. Diskussionen kan börja.

Utveckla diskussionen med hjälp av underfrågorna som finns på varje kort. Samtalsledaren läser upp dem en i taget. Diskutera så många frågor som ni hinner med.

Samtalsledaren håller koll på tiden och styr diskussionen så att alla deltagare som vill får komma till tals. Om tiden inte räcker till kan diskussionen fortsätta vid nästa tillfälle.

Var beredd på att normfrågor kan väcka starka känslor. Ni behöver inte vara överens, men diskussionerna ska föras med respekt för deltagarna och för ämnet.

Gå vidare!

Det finns lästips och fler diskussionsfrågor på jamilkvard.vgregion.se

Skicka gärna in egna normfrågor som vi kan publicera till kjv@vgregion.se